

Sonderjylland

R. Gran, Kol, meddeler i „Hens-bog“ at han opholder sig paa Sindsfoghospitalet i Slesvig paa Grund af pludseligt indtraadt Sindsforvirring og Rastløsheit. Han haaber dog paa snartlig og fuldstændig Helbredelse, og hans mange Venner, ogsaa i Kongeriget, vil dele dette Haab.

Røden i Sønderjylland. To Topografer, der er hjemmehørende i Kolding, men som i nogen Tid har arbejdet i Haderslev, er ifl. „Stad. Ab.“ i disse Dage (9. Juni) vendt hjem til deres Fødeby. De erklærer begge, at de havde godt Arbejde og tjente gode Penge, men at Forholdene paa andre Omraader var af den Natur, at de ikke kunde udholde Livet i Haderslev. Særlig nævner de den tiltagende Mangel paa Levedsmidler, der bevirker, at Befolkningen griber til forskellige Midler. I Nordrød var det Skoddy, og da Skoddy hurtigt flap op, traf en Skotte-Menneker af begge Køn op paa Korvet, hvor de slog en Del Vinduer ind paa Raadhuset, inden det hittedes Politiet og Militæret at fjerne dem.

Nye Netter. Det preussiske Landbrugsministerium har udstedt en Anordning, hvori det er opmærksomt paa, at der kan tilberedes ubemærkede Rødder og Suppe af unge Krager, Spurve og Større uden Anvendelse af Fred. Man bør fjerne Krager og Spurve; men Størrene bør man helst lade være i Fred, da deres Rødder ikke staar i noget rimeligt Forhold til den Nytte, de gør Landbruget.

Papirknæbden. Konstitueret i Kiel har ifl. „Sejndal“ anordnet, at Synodalevalgene og Kirkeforstanderskaberne virker hen til, at de i Provsti- og Pastoratskriverne opbevarede uindarlige Aktstykker og Regningsbøger sælges. Ogsaa de Regnings- og Amtsbøger, der i over 10 Aar gamle, maa realiseres.

Trængslerne ved Rødderlaget i Rabenraa er ifl. „Sejndal“ meget stor. Da der forleden blev solgt Rødder paa Stolen, var der allerede Kl. 11 mødt 200—300 Røddere. Kl. 10 stod de første allerede foran Døren. En Politibetjent, som er til Stede for at holde Orden, stiller dem op i Række. Naar man saa har faaet sit Nummer tildelt, kan man gaa hjem for efter et Par Timers Afkomme at komme igen og faa Rødderne udeløvet.

Rødderne i Armenien.

Det bekendte amerikanske Missionsblad „The Missionary Herald“ meddeler i sit Maas-nummer for i Aar enkelte Træk fra en Rejse gennem Asiatiske Tyrki under Armenierdeportation i Tjor. Den, der foretog Rejsen, og som har opholdt sig 10 Aar i Tyrkiet, ønsker ikke sit Navn nævnet, men Bladet indbeholder for sin Rildes Paalidelighed.

Hvad det vil sige at foretage en Rejse gennem Vildheden selv under normale Forhold, kan egentlig kun den forlæta, der selv har prøvet at rejse i det indre af det tyrkiske Rige. Under Krigsforhold er der nu absolut ingen Beførelsesmuligheder. Jeg foretog min Rejse, og endnu for Tid derefter, var Passagertrafikken indskrænket til eet Tog om Ugen. Men senere ophørte den ganske, saa der blev mere var nogen Forbindelse med det indre for Civilerne.

Det varede ikke mange Timer, før jeg fik en ganske klar Forestilling om, at alt ikke var, som det plejede at være. Man fik en bestemt Følelse af ikke at være velkommen, hvor man kom hen, alle ens medreisende holdt sig for sig selv. Deres Samtale førtes med dæmpet Stemme uden glade eller spøgfulde Bemærkninger. De faa paa mig med mistænksomme Blikke, som om de vilde sige: Hvad er det mon for en vantro Hund, der trænger sig paa i Tider som disse?

Ved den første Station viste der sig for mig et Syn, som først jeg vidste Betsed og var forberedt — ifl. det til at give et Støt i mig. Der stod en Hov stuet sammen hult til hult paa et Tuzum-Menneker eller flere paa Stationen og deromkring, og lange Rækker af Kreaturogne stod tæt pakkede med menneskelige Væsen — saa tæt, at man skulde hvide, de maatte føles. Det var det første Blikt, jeg fik af Armenierdeportationen. Wort Tog førte frem foran Stationen, men der var ingen Forvirring, ingen Klage eller Raaben, blot en Hov af fujonerede, elendige, bedrøvede Menneker — Folk, der ikke længere var i Stand til at nære noget Haab eller sælde Raarer. Der var Bagtøjter overalt imellem dem Kl. 11 mødt 200—300 Røddere. Kl. 10 stod de første allerede foran Døren. En Politibetjent, som er til Stede for at holde Orden, stiller dem op i Række. Naar man saa har faaet sit Nummer tildelt, kan man gaa hjem for efter et Par Timers Afkomme at komme igen og faa Rødderne udeløvet.

Vignende Scener gentog sig ved afvillige Stationer. Et Sted hørte jeg den tyrkiske overkommanderende sige: „Sag her har 30,000 at tage Bæse paa!“ — Og jeg saa tværs over Markerne hen til Høden, og saa langt jeg kunde sjue, var der langs med Høden lavet immens store Smaatælle af Tapper, der dannede den eneste Beførelse mod Midjommerdagens spidende Sol. Man prøvede blot at forjælle sig de hygieniske Tilstande i saadan en Rejr paa 30,000 Menneker, naar der blev iffe er gjort nogen som helst Forberedelse til at tage imod dem, iffe engang saa meget, som man vilde gøre for et tilsvarende Antal Kreaturer.

I disse trængende Dage havde jeg som Vejsefælle en tyrkisk Skaptajn, der — efterhaanden som Tjernerne gik — blev mindre mistænksom overfor mig, ja til Tider endog helt venlig. Ved en af Stationerne fik denne Skaptajn og mellem Armenierne og som snart efter tilbage med et Rige barn paa en 14 a 15 Aar. Hun blev puttet ind i en Kuffert i en tilfældig Bogen sammen med en tyrkisk Kvinde. Da hun opdagede, at hendes Moder iffe fik Lov at følge med hende, begyndte hun at forjætte, hvad det hele drejede sig om. Hun gjorde nogle rørende Ansigtstegn for at slippe ud igen, kradsede paa Bindet, tiggede og bad, hvidede, rev sig i Haaret og vred sine Haender, medens Moderen — der var lige saa ubevogtet som jeg — stod ubevogtet paa Perronen, aldeles hjælpeløs i sine Anstrengelser for at frelse sin Datter.

Da Skaptajnen lagde Mærke til det Udtryk af ufremmet Misbilligelse, der stod at læse i mit Ansigt, kom han hen til mig og lagde: „Jeg formoder, De iffe synes om den Slags Ting, Effendi, men lad mig forklare Dem, hvordan Sagen forholder sig. De maa jo forjætte, at Rige barnet der er falden hvidt. Jeg vil tage hende hjem med mig og opdrage hende som muslimsk medansitt Tyrkesejpe i mit Hus. Der vil blive sørget godt for hende, og hun vil undgaa en værre Skæbne, og — for Resten gav jeg hendes Moder et blankt Guldblykke for Tøsen.“

Og som om det nu alligevel iffe var Argument nok, hvidede han til: „De Skaptajnen har faaet to Muhammedanere ihjel her i denne By for nogle faa Dage siden“ i en Tone, som om det var Grund nok til at udrydde hele den armeniske Race, om der da i det hele behøvedes nogen Grund. Jeg kunde iffe lade være med at fortælle ham mit Syn paa hele den brutale, djævelske Deportationssystem, men det var ganske som at slaa Vand paa en Gaas.

I samme By hørte jeg ogsaa om en ung armenisk Sjogelejerle fra Missionshospitalet, der — to Dage før jeg kom dertil — var bleven næsten vanvittig af Frugt for at falde i Gænderne paa disse Mennekeskjæve og derfor havde taget sig selv af Dage ved Gift.

Jeg spurgte Skaptajnen: „Hvorfor benytter I saa brutale Midler for at naa jeres Maal? Hvorfor iffe tage mod en venligindbet Nations Tilbud om at betale alle Udgifter ved Transporten af det armeniske Folk til et sikkert Sted, hvis I absolut vil have dem ud af jeres Land?“

„Ja, men kan De da iffe forstaa, at vi iffe vil være nødt til at skulle gøre dette her om igen om nogle faa Aar. Der er vældigt varmt inde i Arabiens Østener, og disse Folk kan iffe taale et varmt Klima — er De med?“

Jo, jeg var med. Enhver maatte være paa det rene med, hvad der vilde hælde første Delen af dem, længe før de naaede Arabien.

II.

Da jeg forlod Vanen, maatte jeg tilfølgeløge afvillige Dagrejser gennem Landet til Bogs. Ved min Ankomst til Voen & saa jeg snart, at Deportationsprocessen ogsaa her var i fuld Gang. Gaderne i Voen armeniske Kvarter var fulde indtil Trængsel af Armeniere, tyrkiske Civiler og Embedsmænd. Familienforsørgere jo omkring for at frelse sig Vaidyr eller Kærter, idet de tilbød Gjærne Briser, der var ganske ubla i Forhold til de Penge, de havde, og som var deres eneste og sidste Spareffindling; andre faldt Tapper og alle Slags Genstande til Salg for dog at faa Trøst Penge nok sammen til at leve et Par Dage. De fleste var imidlertid ube af Stand til at flette sig Dyr, hvad de faa end nød for dem, og nødes faa ganske

simpelt med at bytte nogle faa nødvendige Grejer sammen og faa i halvt omtaaget Tilstand at begynde sig ud paa det uvisse, uden at gøre sig andet klart end dette ene, at de var nødt til at gaa. En gammel armenisk Herre sagde, da han skulde af Sted, hjerteligt Farvel til sin tyrkiske Rabe, idet han kastede hans Haand. Tyrken tog ogsaa venligt Afsked med ham. De havde sjensynligt i mange Aar været „gode Rabeer“.

Overme af tyrkiske Kvinder gif omringet og faggede magerligt ind i det ene Hus efter det andet for at se efter værdifulde Tapper og andre Genstande. Da Politiet tilkaldte mig, gif jeg tilbage til mit Kæretøj; mens jeg ventede der, kaldte Skovarten paa en af sine Folk og sagde til ham med højt hvifende Stemme: „Gaa ud og faa fat i nogle Tapper, Tapper, forstaa du — ifaf endelig nogle Tapper, men hør du, betal endelig iffe for meget for dem, i hvert Fald iffe mere end en — halvanden Dollars.“ Mens jeg ventede, kom Manden tilbage med saa mange Tapper, som kunde fæbe. De blev anbragt i en Stue i Kroen, medens Skovarten og nogle andre Mand diskuterede deres Ræddi og lunt gøtøbe sig over disse gode Fyndstø for en ren Bagatel.

Nede paa Gaden kom der 4 Mand gaende forbi med et Liv paa en Baare, indhyllet i et fort Klæde. Da Partien var bange for, at de paa den Maade var i Farde med at smugle Værdstager ud af Voen, for ban ud og røvede det forte Tælle til Side og raabte: „Gode er det, I har der?“

Da jeg naaede til J., fandt jeg der alle armeniske Kvinder lufkede og Dørene forjævede med Negeringens Segl, stant der fra den By indtil Dato kun var sendt et ringe Antal bort. Myndighederne havde derimod ladet 14 af de mere fremtrædende armeniske Skovmand hængende Nat. — I 3. traf jeg Missionærerne belejrede af røddeslagne armeniske Benner og Rabeer, som levede i daglig Frygt for at faa Marskordre. Den almindelige Befaling til Deportation kom med en eller to Dage senere, og Armenierne trængtes om Missionærerne, hængende dem om Hals og Byst, og Bysttelse for Liv og Ejendom. Det er iffe let at gøre sig nogen Forestilling om den Anpændelse, Missionærerne gif igennem, og faa stod de alligevel saa maagteløse, inde spæred, som de var, i et Land, der er indviklet i en forferdelig Krig, og afstærne fra fremmede Magters midlende Indblanding.

Nige, stolte Armeniere, der blev som lammede ved dette frygtelige Slag, syntes at blive mange Aar ældre i Løbet af faa Dage. Nogle af dem kom gradende og bad Missionærerne om dog at finde en Udvej for dem.

En Dag kom der Befaling om at undtage Protestanterne fra den almindelige Deportation. Følgen af denne Begunstigelse blev imidlertid, at Protestanterne — i Hold paa 5 til 10 Familier — blev fordelt i de omkringliggende tyrkiske Landsbyer, hvor de — omgaaet af lutter Muhammedanere — blev tungne til at gaa over til Muhammedanismen eller til at gennemgaa den frygteligste Forsælgelse.

Saa vidt jeg har kunnet erfare, er der ingen, der dømmen en Armenier, der paa den Maade er „gaaet over“. Missionærerne kunde kun bestemt fraraade det, idet de jo nok vidste, hvad det betyder for Protestanterne at blive indgittede i muhammedanske Familier, hvilket alle, der gif over, blev tungne til. Gud alene fender det forsædelige Tryk, der blev lagt paa dem, og den selvopofrende Aand, i hvilken mange af dem paa den Maade søgte at frelse deres kære Liv ved at fætte Raan under en Lap Papir. Disse „Tapper Papir“ var trykte Blanketter, hvor Underskriveren erklærer, at han af fri Villie og fuldt bevidst antager den muhammedanske Tros Sandheder.

Naar man ser hen til det store Antal, der maatte vandre i Landflugtighed, og alle dem, der blev piffet eller paa tusinde andre Maader plint til Døde, faa man man fige, at det forholdsvis lille Antal Armeniere, der gif over til Muhammedanismen, er et vældigt Vidnesbyrd om det Hold, den kristne Tro har faaet i dette Folk.

Men i ørigt ifl. Overfærerne maart at mærke, at de iffe kunde stole paa Muhammedanernes Gæfteleje et Skel for. De fleste var imidlertid ube af Stand til at flette sig Dyr, hvad de faa end nød for dem, og nødes faa ganske

1000 Familier over til den muhammedanske Religion, men det kunde jo let se ud som en Trusel, faa fiff de allefremme Ordre til at drage i Landflugtighed.

Fra Webstier Groves, Mo.

Det var en stor Glæde, de unge i Webstier Groves berødt mig, da de indbød mig til at komme derned at holde en Række Møder. Jeg kunde iffe godt sige nej. Der er altid noget, som drager til de Steder, hvor noget af ens Liv har været levet. Vi hører den samme Vængsel i Paulus's Hjerte, naar han i Ap. Ger. 15, 36 siger til Barnabas: Væder os dog drage tilbage for at besøge vore Brødre i enhver Stad, hvor vi have forfandit Herrens Ord, for at se, hvorledes de lide.“ Naar man faa, efter 4 Mars Jraaer, besøges et Sted, hvor man har arbejdet i Herrens Vingaard, hvor fjaeles evige vel har ligget en paa Hjerte, staar foran samme Alter, hvor man faa ofte før har staat, og paa samme Prædikestol, hvorfra man faa ofte har forfagt at gaa Ud for sin Herre og Væstier til dem, der sad bænked i Herrens Hus; de er det naturligt for en Herrens Tjener at holde Mandtal. Jeg fan i al Fald iffe godt lade være. Man spørger efter den og den, som man savner i Forfamlingen, og naar faa Soarene gives, finder vi, at der er nogle, som er gaaet bort „ad al Skæds Vej“. Deres Begjær er lagte til Hvile paa Kirkegaarden, og Sjælen gaaet til sit Sted. Vi fannem dem. Deres Rødder staar tom.

For nylig var jeg i en anden Menighed, hvor jeg tilbragte nogle lykkelige Aar af min første Tjenestetid i Herrens Vingaard.

Der var to gamle, Mand og Kvinde, som havde fulgt hinanden tro i Livet, og som sidste Vinter fulgte hinanden til Graven med kun faa Maanedes Mellemrum. Jeg savnede dem i den Grad, at jeg maatte en Tur til Menighedens Kirkefegaard for en Stund at dvæle ved deres Grave. Jeg ventur at møde dem i Væsens Opstandelse. En Præstebroder var med paa den Tur til Kirkegaarden. Vi gif fra Grav til Grav. Her ligger den første, jeg begravede, en lille Dreng, og her ligger den og den. Naar faa Spørgsmaalset løb: „Døde han eller hun som en Kristen?“ da var jeg ofte i Vildrede. Det er faa ufjellig tungt at sige nej og ligesaa tungt iffe at turde sige Ja, hvorfor da Svaret ofte blev: „Jeg ved det iffe.“ Der maa fættes Spørgsmaalstegn paa Brøstene. Ved de to gamle Gravstød jeg iffe med noget Spørgsmaal, men med et frimodigt Ja.“ O Venner, hvorfor der tunge Spørgsmaalstegn ved Vaarene og Grøvene? Ton rent fjaag. Lad Alverden vide, hvem du er, og hvad du vil, haade i Liv og Død. Dog, det var iffe det, jeg skulde svede om nu.

Saa er der andre, som vi savner. De er borte. Verden drog dem. Verden fangede dem i sit forferdelige Garn. Som Demas fiff de Kærlighed til den nærværende Verden. De maa skrives paa Tæblisten, i al Fald for nærværende.

Der er atter andre, for hvem der er bleven for trangt i vore fmaa dansk-luth. Kirker. De har søgt andre Kirker. Det gør os ondt, at de er gaaet, og dog skrifer vi dem iffe paa Tæblisten, andelig talt. Vi haaber, de vil tjene Herren i Livet, og at de vil kunne finde andelig Næring under andre Kirkebuer. Men faa fandt jeg i St. Louis eller Webstier Groves, og det er, hvad der har bedrøvet mig allermeit, blandt Valiurt i Glædens Væger, en Del, som er bleven misfornøiede med Præsten og Menigheden paa Stedet; de har iffe fundet noget andet Kirkefjem, men holder deres Høder i Hjemmene, hvor der iffe er noget Alterbord og ingen af Gud eller Menigheden faldet Tjener til at gaa for Vorde. O, Venner, hvor vilde jeg gerne have talt til eder ogsaa, men I kom iffe til Møderne og gav mig ingen Anledning. Iblant eder er nogle af vore gamle Venner, som vi har delt faa meget godt sammen med

Fortættets paa sidste Side.

Kirkegang.
Første Udgav af dette ubemærkede lille Skrift blev udgivet i Løbet af 3 Maaneber, andet Udgav er nu ferdigt, og fælges nu for faa billig en Pris at det burde ind i enhver dansk Gjem, som dor Kirke staar i Forbindelse med. — Prisen er: 1 Eff. 05, 25 Eff. 1.00, 50 Eff. 1.75, 100 Eff. 3.00.
Danish Luth. Publ. Hous.

Avitteringer.

Japanmissionen:	
Før foitteret, se Abf. Nr. 29	\$120492
Winden, Rebr., Jens V. Andersen	2.00
Dane Valley, Mont., Søndagskolen	4.50
Kenmare, N. Dak., Trin. Mgh. Overfud fra Søndagskolen 4. Julifst	20.00
Siowa, Colo., Eben Ezer Mgh.s Søndagskole	7.40
Tilfammen	\$1238.82

Indianermissionen:	
Før foitteret, se Abf. Nr. 29	\$389.57
Winden, Rebr., Jens V. Andersen	1.00
Mason, City, Rebr., Peter Krp	1.00
Kenmare, N. Dak., Trin. Mgh. Overfud fra Søndagskolen 4de Julifst	20.00
Tilfammen	\$411.57

Jndremissionen:	
Før foitteret se Abf. Nr. 29	\$660.80
Winden, Rebr., Jens V. Andersen	1.00
Tilfammen	\$661.80

Normanmissionen:	
Før foitteret, se Abf. Nr. 29	\$12479
Winden, Rebr., Jens V. Andersen	1.00
Botter, Rebr., Mrs. J. Møller	1.00
Tilfammen	\$126.79

Reformationssagen.	
Før foitteret se Abf. Nr. 29	\$6124.70
Racine, Wis., Vor Fr. Mgh.: Mrs. C. D. Stow \$25;	
Miss Esther Stow \$15; Chas T. Stow \$25	65.00
Owatonna, Minn., Mrs. R. Thompson	15.00
Janesville, Wis., N. P. Jensen	25.00
Tilfammen	\$6229.70

Blair, Rebr., den 20. Juli 1916.

Web Laf mobtaget! Otto Hansen, Rødf. for „D. fore. d. e. I. Kirke i Ane.“

Til Kredomissionen.

Før foitteret for \$180.60. Gmm. Menighed, Easton, Cal., \$49.95. Gmm. Mgh.s Ungdomsforening \$10. Bella Mgh., Del Rey, Cal. \$128.75. Bella Menighed, Selma, Cal., \$53.05 I alt \$422.35.
Endvidere til et fremtidig Ørnehjem: Før foitteret \$134.80. Gmm. Menigheds Ungdomsforening, Easton, Cal. \$10. Tilfammen \$144.80. For hvilket foitteres med Laf.

Chr. Pilegaard, Kredofasserer, R. St. D. Box 305, Fresno, Cal.

FIVE GOOD BOOKS.

New and attractive editions, by Lutheran Publ. Society, Philadelphia, Pa.

- Other Peoples Children. Stories of Children on the Mission field. By Margaret R. Seebach. Cloth \$1.00
- The Knight in Grey. A historical novel dedicated to the young people of the Church of the Reformation. By Marie E. Richard. Cloth. \$1.25
- The Schoolmaster and his Son. A narrative of the 30 years war. By K. H. Caspari. Cloth \$0.50
- The Three Kings. A story of the east at the time of the birth of Christ. By Rebecca H. Schively. Cloth \$0.50
- Our Home Altar. A Manual of private and family worship. Arranged according to the Christian year. By Rev. Philip A. Heilman, D. D. 512 Pages. Cloth. Net. \$1.50

DANISH LUTHERAN PUBLISHING HOUSE, Blair, Nebraska.

FREU HEMPELS KOGEBOG.

En økonomisk Husholdnings Koge- og Syltebog. 239 Sider. Trykt paa godt Pair med store, klare Typer. Af Forfatterens Forord hidsettes følgende:
„Naar jeg har samlet denne Haandbog for Humsdrene, er det ikke fordi, det er noget nyt, der her fremkommer; men i de ikke faa Aar, jeg har beskæftiget mig med den hushalige Gerning, har jeg samlet og opskrevet hvad nyttigt, sparsommeligt og godt, jeg har prøvet og erfare.“
Bogen vil findes nyttig i enhver Husholdning — større eller mindre — hvor der ses hen paa Økonomi og god Orden.
Vor Special Pris 75 Cents.

Danish Luth. Publ. House, Blair, Nebr.

HVAD ER KRISTENDOM.

En kort Fremstilling af Den kristne Troslære af L. C. Petersen. Pris indbunden \$1.00.
Det er en klar Bog. Der er ikke gudelig Snak og Talemaader at finde i den; men i korte, klare, knappe Sætninger fremstiller den den kristelige Lære.
Det er en bibelsk Bog. Den er gennemvævet med den hellige Skriffs Ord fra fprat til sidst; Skriftbenyttelsen er ikke en død Ophoben af Citater, men den er Ialetten i Forfatterens Tanker.
Og det er en levende Bog. Jeg mener dermed, at det er en Bog, sprungen ud af Livet, skrevet af en levende Mand, prøvet i Livets Erfaring.
(Past. Johannes Göttsche i „Sed og Høst“.)
Danish Luth. Publ. House, Blair, Nebr.

Nye Vimpler.

Hvite, Rødt og Blåt. Særlig smukke.
Storrelse 15 x 36 Tommer.

Danmark

Danmark Vimpel i rødt og hvidt.
Pris 50 Cents.

Luther

Luther Vimpel i blåt og hvidt.
(Engelsk eller Dansk Text.)
Pris 50 Cents.

Bege disse smukke Vimpler, der vil være en Pryd for ethvert dansk luthersk Hjem, sendes Portofrit til enhver Adresse ved Modtagelse af den vedføjede Pris. Naar begge bestilles tilfammen medfølger gratis 12 af vore smukke amerikansk-landnavigelle Plagkort, som jo ellers koster 25 Cents.

Danish Luth. Publ. House

Blair, Nebr.